



**ТАРАС ДЕНИСОВИЧ НИКУЛА
(до 75-річчя від дня народження)**

5 січня 2011 р. виповнилося 75 років від дня народження і 56 років трудової та громадської діяльності завідувача кафедри пропедевтики внутрішньої медицини № 2 Національного медичного університету імені О.О. Богомольця Никули Тараса Денисовича, доктора медичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки Укра-

їни, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, дійсного члена Української та Нью-Йоркської академій наук, Європейських асоціацій – ниркової, діалізу і трансплантації, академіка Академії наук вищої освіти України, почесного академіка Української медичної стоматологічної академії.

Народився він у селі Банилів Вижницького району Чернівецької області в хліборобській родині. Дитинство пройшло в умовах румунської окупації, воєнного лихоліття, евакуації, голодомору (1946-1947 рр.), багаторічної відсутності тата (через румунські тюрми, фронт, госпіталі, ГУЛАГ). Попри все це і тяжку тривалу хворобу матері Тарас Денисович постійно вчився на „відмінно”, закінчив Банилівську неповно-середню та Вижницьку середню школи, а в 1960 р. з відзнакою – лікувальний факультет Чернівецького державного медичного інституту (тепер – Буковинський державний медичний університет).

Замість запропонованої кафедрами госпітальної терапії та загальної гігієни аспірантури попросив направити його на роботу в рідний район. П'ятирічна праця на Буковині практичним лікарем на різних посадах у Нижньо-Станівецькій сільській та Вашківецькій районній лікарнях (завідувач терапевтичного відділення, головний лікар), виконання відповідальних профспілкових функцій районного і обласного рівня, викладання терапії в медичному

училищі навчили багатьом важливим речам, залишили глибокий слід у становленні Тараса Денисовича як лікаря, педагога, вченого і керівника.

З 1965 р. дотепер (понад 45 років) він – у столичному Національному медичному університеті ім. О.О. Богомольця, де під керівництвом професора А.П. Пелешука пройшов шлях від клінічного ординатора терапевтичної кафедри до професора. З 1988 р. Т.Д. Никула завідує кафедрою пропедевтики внутрішньої медицини № 2 (раніше – терапії санітарно-гігієнічного факультету, терапії медико-профілактичного факультету). У 1986-1997 рр. він одночасно виконував обов'язки проректора чи заступника проректора Київського медичного інституту з навчальної та наукової роботи.

Серед 55 наукових напрямків Т.Д. Никули пріоритетом є нефрологія. Вивченню теоретичних і практичних аспектів клінічної нефрології присвятив 46 років, працюючи з 1965 р. досі на терапевтичних кафедрах Національного медичного університету імені О.О. Богомольця на посадах від асистента до професора, завідувача кафедри.

У понад трьох сотнях (із загальної кількості – більше 775) наукових публікацій висвітлив різні актуальні проблеми нефрології, які охоплюють етіологію, патогенез, епідеміологію, клінічне значення пошкодження геному, патоморфологію, клініку, класифікацію, діагностику, профілактику, медикаментозне і немедикаментозне лікування, прогнозування перебігу і кінця численних захворювань нирок, а також після пересадки нирки.

Уперше в світі комплексно вивчив у різних нефрологічних хворих (гострі та хронічні нефропатії від початку до кінця захворювання під впливом дієти, медикаментозного лікування, гемодіалізу, пересадки нирки) порушення амінокислотного обміну: амінний азот у співставленні із небілковим азотом, амінокислоти вільні, пептидно- і білковозв'язані в плазмі та еритроцитах крові, сечі, слині, жовчі, асцитичній і діалізувальній рідині, їх клубочкову фільтрацію та каналцеву реабсорбцію тощо. Отримані пріоритетні результати цитувалися зарубіжними нефрологами, дали підставу запропонувати нові критерії об'єктивізування виділення якісно різних етапів в еволюції захворювань нирок, розпізнавання

початку хронічної ниркової недостатності та всіх стадій хронічної хвороби нирок, що переважає вітчизняні та зарубіжні аналоги.

За допомогою апробованого на багатьох міжнародних фахових форумах створеного ним методу біометричної візуалізації та сучасних кібернетичних програм уперше в світі встановив можливість візуалізації та кількісного вимірювання інтегральної різниці між клінічно значущими суміжними етапами еволюції ниркових захворювань, виділення об'єктивно існуючих „природних” етапів еволюції хронічної хвороби нирок, хронічного гломеруло-нефриту та хронічної ниркової недостатності, опрацювання алгоритмів безмашинної та комп'ютерної їх діагностики.

Дав патогенетичне обґрунтування основних методів лікування та вторинної профілактики ниркової патології, запропонував шляхи покращення проведення медико-соціальної експертизи.

Розробив і впровадив нові пристрої і способи діагностики, профілактики, прогнозування, медикаментозного і немедикаментозного лікування та реабілітації хвороб нирок, нові методи проведення у нефрологічних хворих диференціальної діагностики нефрогенних і первинних артеріальних гіпертензій, уражень серця та органів травлення.

Отримав патенти і авторські свідоцтва на винаходи та корисні моделі на пробовідбірник діалізату з апарата „штучна нирка”, способи діагностики стадій хронічної ниркової недостатності, прогнозування її перебігу, лікування запального процесу, артеріальної гіпертензії, корекції мікроелементних і амінокислотних порушень у хворих з нирковою патологією.

Уперше в світі розробив методіку програмної дієтотерапії для кожної клінічної групи хворих з використанням нових оригінальних варіантів малобілкових дієт, модифікованих і адаптованих національних страв, організував випікання в місті Києві сортів безбілкового хліба для хворих з нирковою недостатністю та доставку його в нефрологічні стаціонари столиці України.

Був ініціатором створення і багаторічним науковим керівником міського нефрологічного центру в Києві. Вніс низку пропозицій щодо впорядкування нефрологічної термінології, впровадження законів і принципів логіки в нефрологію, висвітлив науковий поступ української нефрології упродовж сторіч, систематично ін-

формував вітчизняних нефрологів про роботу Всесвітніх та Європейських конгресів нефрологів, з'їздів і науково-практичних конференцій нефрологів України.

Від часу заснування він – член правління Української асоціації нефрологів, створив свою нефрологічну школу, підготувавши трьох докторів, 17 кандидатів наук і сімох магістрів. Один із засновників бальнеологічного курорту в селі Брусниця на Буковині, тривалий час був заступником голови Державної наукової санаторно-курортної комісії з нефрології, головним терапевтом Української ради по управлінню курортами профспілок.

Ним опубліковано 778 наукових праць, у т.ч. видано 59 книг (монографій, навчальних та навчально-методичних посібників, словників, довідників, щорічників), 17 методичних рекомендацій. Він – автор 49 винаходів і корисних моделей з нових пристроїв і способів діагностики, профілактики, лікування та реабілітації, 19 раціоналізаторських пропозицій галузевого і локального рівня, створив і впровадив оригінальні комп'ютерні програми навчання та контролю знань студентів з пропедевтичної терапії.

Лекції і навчальні посібники Тараса Денисовича відзначаються чіткістю, образністю, дохідливістю, насичені прикладами з різнобічного практичного досвіду.

Т.Д. Никула – член Комісії з медицини науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України, член Президії правління наукового товариства терапевтів України, Української асоціації нефрологів, член спеціалізованої ради з внутрішніх хвороб (раніше – клінічної фармакології, ревматології, гастроентерології). Призначався заступником голови Державної наукової санаторно-курортної комісії з нефрології, членом Міжвідомчої координаційної комісії Академії наук і МОЗ України.

Тарас Денисович започаткував і є відповідальним редактором першого в нашій державі періодичного нефрологічного видання – щорічника "Актуальні проблеми нефрології", на сторінках якого публікуються роботи не тільки українських, але й зарубіжних (Німеччина, Росія, Словаччина, Узбекистан) авторів, а всі його випуски розміщуються на сайтах в Інтернеті в Україні та в США.

Науковий редактор відділу гастроентерології журналу „Лі-

карська справа. Врачебное дело”, а також член редколегій і редакційних рад низки інших медичних журналів. Веде просвітницьку роботу на телебаченні, бере участь в організації та проведенні науково-практичних конференцій, з’їздів нефрологів і терапевтів України.

Т.Д. Никула регулярно і гідно представляв науку нашої держави на міжнародних конгресах і симпозіумах у понад 30 країнах на чотирьох континентах. Керує Центром міжнародних багаточентрових клінічних досліджень. Важливим свідченням його великого міжнародного авторитету є призначення консультативним редактором Американського біографічного інституту (США), заступником генерального директора по Європі Міжнародного біографічного центру, членом Дослідницької академії в Кембриджі (Англія). Його творча біографія щорічно публікується багатьма провідними біографічними центрами світу („International Leaders in Achievement”, „International Who’sWho of Intellectuals”, „Dictionary of International Biography”, „Who’sWho in America”, „The Contemporary Who’s Who of Professionals”, „Who’sWho in the Science and Engineering”, „Who’sWho in the World”), України („Імена України”, „Хто є хто в Україні”, „Кияни. Біографічний словник”, „Довідник членів Української академії наук”, „Академіки академії наук вищої школи України: Довідник”, „Буковина. Імена славних сучасників”, «Серцем з Буковиною» тощо).

Тарас Денисович – лауреат десятків міжнародних і українських нагород високого рівня за здобутки в медицині, науці і техніці. Серед вітчизняних – почесне звання заслуженого діяча науки і техніки України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, лауреата премії Української академії наук та премії Академії наук вищої школи України, відзнака столичного Голови „Знак Пошани”, медалі Ярослава Мудрого, Платона, Стражеска тощо. Серед міжнародних – „Міжнародний орден достоїнства”, „Міжнародний Орден Визнання”, „Орден Міжнародних Послів”, медалі Марії Кюрі, „2000 видатних людей ХХ століття”, „2000 видатних вчених ХХІ століття”, „2000 видатних інтелектуалів ХХІ століття”, „Міжнародний вчений року”, „Людина року” (США, Англія) та ін.

Одружений, дружина – Мойсеєнко Валентина Олексіївна,

доктор медичних наук, професор Національного медичного університету імені О.О. Богомольця. Батько трьох синів (лікаря-уролога і сексопатолога Бориса, учнів школи Дениса і Андрія) та дочки Олени (лікар, кандидат медичних наук, старший науковий співробітник). Має онука Олександра.

Вірний Української православної церкви (Київського патріархату). Основні захоплення – шахи, подорожі, пісні.

Здоров'я, творчої наснаги та невичерпної енергії в усіх сферах багатогранної і плідної діяльності бажають ювіляру співробітники, учні, колеги та редакційна колегія «Актуальних проблем нефрології».

SUMMARY

TARAS DENYSOVICH NYKULA

(about the 75th anniversary)

T.D. Nykula was born in Banyliv village of Chernivtsy region in 1936 (5 of January), completed his medical studies in Chernivtsy medical institute in 1960. From 1965 all his career (from clinical physician to professor, doctor of medical sciences and academician of 3 Academies, head of therapy chair, vice-rector) was based at different therapy chairs of the Bohomolets National Medical University (Kyiv). He created the own school of nephrologists and therapists, published 59 books and more than 775 other scientific works from 55 divisions of medicine. His main scientific contribution include 49 inventions, clinical studies dealing with diagnostic and therapeutic aspects of renal failure, cronic glomerulonephritis, hypertension. He is the fundator and editor of nephrological year-book "ACTUAL PROBLEMS OF NEPHROLOGY" (the collection of scientific works of Bohomolets National Medical University). He is the excellent teacher, physician and manager. Supervisor of 17 candidates and 3 doctors of medical sciences. T.D. Nykula is the honoured scientist and technician of Ukraine, is awarded of the State premium of Ukraine in the field of science and engineering, the winner of the Jaroslav Mudryj, Strazhesko and Platon awards, medal «Leaders for the new century» of institute

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НЕФРОЛОГІЇ

«Who's who» (USA), diploma and medal «2000 Outstanding People of the 20th Century» of the International biographic centre of Cambridge (Great Britain) and many other Ukrainian and International awards for achievements in the field of a science and engineering.